

Iomoni filio duodecim annos agenti traditū fuisse, imperatumq; ut templū ædificaret: à quo iam regnante, ad Vaphrem Aegyptij regem hoc exemplo literas missas fuisse. Rex Salomon Vaphri Aegypti regi amico paterno salutem. Scias me à Deo magno David patris mei regnum accepisse, cumq; mihi pater præcepit templum Deo, qui cœlum & terram creauit, condere, ut etiam ad te scriberē præcepit. Scribo igitur & peto abs te, ut artifices atq; fabros ad ædificandum templum Dei mittere uelis. Ad hęc Vaphrem scripsiſſe: Rex Aegypti Vaphre regi Salomonis salutem. Lec̄tis literis tuis non paruo affectus gaudis sum, quod patri tuo optimo uiro & diuinitus probato in regnum successisti. Ad ædificandum autem templum Dei  
 15 inter fabros atq; ministros, octoginta milia hominū ad te, definiuit. Da bis igitur operam, ut ordine uiuant, & rebus necessarijs non careant, temploq; Dei condito, in columnes ad nos redeant. Tyrio quoq; regi scriptum fuſſe hoc modo: Rex Salomon Suroni, Tyri, Sydonis atq; Phoenicia regiam copaterno salutem. Scias me à Deo magno David patris mei regnum accepisse: cumq; mihi pater præcepit templum Deo, qui cœlum & terram creauit, condere, ut etiam ad te scriberē præcepit. Scribo igitur & peto abs te, ut artifices atq; fabros ad ædificandum templum Dei mittere uelis. Ad hęc Suronem quoque sic scripsiſſe: Suron Tyri, Sydonis & Phoenicia rex Salomonis regi salutem. Lec̄tis literis, gratias egī Deo, qui tibi regnū patris tradidit. Et quoniam scribis fabros ministrosq; ad condendum templū Dei esse tibi mittendos, misi ad te millia hominū octoginta, & architectū Tyrium hominem ex matre ludax, uitrum in rebus architecturaꝝ mirabilem. Curabis igitur, ut necessarijs non egeant, & templo Dei condito ad nos redent. Scripsit autem Salomon ad Galileam & Samaniam, ad Moabitas (inquit) & Ammonitas, & Galaditas, ut frumenta & uinum, centum & sexaginta millibus hominū diligenter subministrarent. Oleum autem à ludāeis eis præbebat. Ligna igitur primū, qua à patre ipsius in monte Libani cœla facebant, per mare in loppem, ac inde in Hierosolymam duxisse, incepit secp; templū Dei ædificare annos tredecim natum, populosq; prædictos in opere iugiter fuſſe, & præter frumentum ac uinum, ceteraq; necessaria funē ludāeis per singulas tribus singulis mensibus ministrata. fundatumq; templū longitudinis cubitorum sexaginta, latitudinis similiter: fundamentoq; latitudinem decem cubitorum fuſſe. Sic enim Nathan Dei propheta iuſſisse, ædificatumq; templū, totum undiq; a pauiamento usq; ad teatrum deauratum, & rectum laquearibus factū, & aureis regulis, æneis de foris coniectū, duasq; columnas æneas altitudinē euales templō, decem cubitos in circuitu continentis, auro deauratas soliditate unitis digitis, alterā à dextris, alterā à sinistris templi statuunt. Candelabra quoq; aurea talentorum singula decem, ad exemplar eorum, qua Mose in tabernaculo facia erant fecisse, & alia à dextris templi, alia à sinistris posuisse. Lucernas autem aureas sexaginta septem in unoquoq; candelabro factas: & fornicem maximum ad borealem templi partē ædificare, qua quadragesita octo æneis columnis sustentabatur: fecisse etiam labrum uiginti cubitorum longitudinis, & latitudinis similiter, profunditas autem cubitorum quinque, gradusq; circumductos construxisse, ut sacerdotes adire, ac pedes & manus lauare possent: posuisseq; ad dexterā partem altaris, iuxtaq; basim fecisse duorum altitudinis cubitorum, ut in ea rex staret, quo faciliter ab uniuerso populo uidetur. Altare quoq; fecisse duodecim cubitorum altitudinis, & catenas tantum retia super omnem templi altitudinem uiginti cubitis, instrumentis quibusdam extedisse, à quibus quadraginta tintinnabula ærea depedebat. Hoc factum fuſſe, ne aues super templum sedenter, neq; nidos in laquearibus eius

Hierusalem quoq; urbem muris, turribus, & fouoris ab eo fuſſe circumductam: regiam quoque ibi ædificasse, qua Hieron Salomonis, id est latine Sa-  
 lomonis ædes fuit appellata: unde corrupto postea vocabulo, urbem Hierusalem uocatum fuſſe, & Hierosolymam graece appellari. Quibus factis, fa-  
 ctū Deum mille boum in Silo fecisse, & tabernaculum altareq; simul &  
 uasa omnia à Mose facta, inde in Hierosolymam ad templum Dei transiulisti.  
 Arcam similiter & candelabrum & mensam, ceteraque omnia, ut Propheta  
 præcipit. Deoq; holocaustum duo millia oviuum, & tria millia quinqua-  
 gintaq; uitulorum. Totum autem aurum, quod in templo, columnis, ceteraque  
 omnibus templi uasis fuit consumptum, quadraginta sexies centena  
 millia fuſſe. Argenti uero in clauso, & alia in instrumenta mille duccta triginta  
 duo talenta. Aenis uero in columnis, ac ceteris, talenta decem & octo mil-  
 lia & quinquaginta millesq; omnes in regiones suas. Phoenix simus atq;  
 Aegyptios, decem auri talenta singulis data. Talentum autem dico, inquit,  
 quod Syculum appellat. Et Aegyptiorum quidem regi Vaphr oleum & mel  
 in magna quantitate misse. Suroni autem columnam auream, quae Tyri in  
 templo eius consipicuit. Vnde illa simulacrum filia fecit, quod in aurea col-  
 umna imponuit. Mille quoque scuta fuſſe à Salomone aurea confirmat, ut  
 xileq; ipsum ait annos quinquaginta duos, & regnasse quadraginta. Timo-  
 chares autem, qui Antiochi res gestas conscripsit, quadraginta itadiis circu-  
 ducit Hierosolymam afferit, abruptis uallibus undique natura munitatam: ue-  
 bensq; ipsam multis aquis adeo irrigari, ut hortos quoq; multos extra urbē  
 aquis inde defluentibus irrigari contingat. Ab urbe autem usq; ad quadra-  
 ginta stadia, magnæ esse aquarum penitram. 8 Philo autem fontem fuſſe:  
 in urbe afferit maximum, qui tempore hyemis deficiebat, aestate uero co-  
 piolissime defluens. 9 Aristeus etiam in libro de interpretatione legis lu-  
 daicæ, de aquis Hierosolymorum hoc modo scribit: Templum, inquit, ad or-  
 tum respicit, posteriora eius ad uesperam tendunt. Lapidibus autem ornatis  
 simè pavimentum templi constructum est: & aqua sapientis in templum im-  
 mititur, ut a sanguine deterget. Multa enim animalium millia in solenni-  
 tibus offeruntur. Fons uero copiolissime atque integer in templo ipso scatu-  
 rit, ex qua magna uis aquarum per cloacas plumbo cōsolidatas defluat. His  
 ita dictis, non est prætermittendum quod de Hieremias Polyhistor conser-  
 psit Alexander: Temporibus inquit, loachim, Hieremias prophetauit: qui  
 misus à Deo, cum ludoxo auro simulacro, cui nomen erat Baal, sacrifican-  
 tes reperisset, futurā eius propter hoc calamitatem prædictit, unde loachim  
 uiuū iuſſit cremari. Illum autem dixisse foucas ipsos à rege Assyriorū cap-  
 tos iuxta Trigidem atq; Euphratēm eisdem lignis facturos. Hac Nabuchodonosorem Babyloniorum regem audiuisse, ac Aslibare Medorum rege  
 in auxiliū adducto, centum & octoginta peditum, equitum centum & vi-  
 ginti millia, ducenta ac decem millia curruum. Primo Samaritanos omnes  
 orbis, Galileam, Scytopolim, & Galatidem euertentes: deinde Hierosolyma  
 & Iudeorum regem loachim uiuū cepisse: & aurum, argentinum, æs, ceteraque  
 omnia, que in templo fuerant arca excepta, & tabulis in Babylonem a-  
 sportantes. Arcam enim (inquit) Hieremias detinuit. 10 Et iuris post aliquā  
 Nabuchodonosor, inquit, prædicta monia ædificare coepit, grauiter ægrotauit,  
 mortuusq; est post quadraginta tertiū annum regni sui, cui Enil  
 maluchus filius succedit. hic propter iniquitatem & lasciviam à Nergisaro  
 dach. soror suo insidijs exceptus, in secundo anno regni periit. Deinde filius  
 eius Labesoracus mensibus nouem, quo insidijs interfecto, communis con-  
 silio Nabonida, insidiatorum unus regnauit, qui Babylonie muros, qui

tuxta fluuium sunt, lateribus & bitumine condidit. In septimo autem & decimo anno regni eius, Cyrus rex Persarum magna manu Babylonios petit. Nabonida uero regnum suum defensurus, exercitum construxit: & ultus pugna, in Borissippum urbem confudit, quam Cyrus Babylone capta obsecdit. Sed Nabonida diu ferre obsecdionem non potuit, sed Cyro tradidit qui quam humanissime ipsum tractauit, ac in Carmaniam cum dignitate ire iussit: ubi non multo post naturae concessit. Hæc ludaicis libris, immo uero nostris conuenire uidetur. Scribit enim in ipsi decimo atque octavo anno regni sui Nabuchodonosorem templum destruxisse: quod secundo anno regni Cyri restituti coepit, decimo anno regni Darii tandem conditum fuit. <sup>19</sup> Sed Alpheus etiam de Assyriis & Nabuchodonosore hoc modo scribit: Megasthenes, inquit, uir priscus, Nabuchodonosorem Hercule robustiorum dicit fuisse, uniuersitate Libyam, exterrit. Asiam usque ad Armenios domusse, quem Chaldaeum dicunt, cum in regnum suum rediisse, furore diuinatus captum, magna exclamasse uoce: Futuram, o Babyloniam, uobis ego calamitatem prenuncio, quam nec Belus ille, nec ulla uis deorum auertet. ueniet Perse semiasinus, qui uobis afftereretur. <sup>20</sup> His alijsq; huiusmodi dicit, subito euauit. Cui filius Enimerochad succedit, quem Igitur intercepit, ac loco eius regnauit. Cui Babaso Arascus filius succedit. Quo insidijs interempto, Nabinidochus regnauit, hunc Cyrus, capto Babylone, Carmaniam principem fecit. De Babylone quoque Abydenus hæc scribit: Omnia, inquit, illa loca aquis contecta fuisse dicuntur. Belus autem regionem fiscale peribet, & Babyloniam condidisse: que in cœlia aquarum diluvione deleta, Nabuchodonosorem restituit, quæ remanent ad hæc Macedonum tempora. Et post pauca, cum principatum ait Nabuchodonosorus accepisset, continuo Babylonem tripli muro quindecim diebus munitu, & flutios Armacalem atque Acracanum ab Euphrates ortos obstruxit: paludem etiam effudit uiginti paustum altitudinis parasangarumq; quadragesinta portasq; in ea fecit: quas Riuotentes appellabant, quibus partis, Babylonia campos irrigabant, rubrice maris inundationem obstruxit. & Theredonem urbem ad sustinendos Arabum impetus condidit, & in regia pensiles hortos plantavit. Hæc ab Abydeno sumere placuit. Quoniam ager apud Danieliem, Nabuchodonosorem in templo suo ambulanten arrogantiæ motum dixisse: Anno est ista Babylon magna, quam ego in potentia mea ad laudem glorie meæ in dominum regni construxi: & adhuc ista loquentे euersum fuisse. Ad hæc omnia illa placet afferre, quæ Iosephus in libro de Antiquitate Iudeæa dixit: Sufficient inquit, ad ostendandam antiquitatem Iudaicam Sytorum simil, & Chaldaeorum, & Phœnicum scripturæ, & Græcorum innumerabiles historici, maximè Theophilus, Theodorus, Mnæreas, Aristophanes, Hermogenes, Euemerus, Comon, ac deniq; Zopyrion, qui & omnes alij forsitan complures ( nec enim omnia ipse legi ) diligenter de nostris scripterunt: quorum multi & si non nullus aberrant, communiter tamen ab omnibus antiquitatib; nostræ testimoniis perhibetur: quamvis Phalereus Demetritus, & Philon senior, qui carmine collocans ac Eupolemus, non longe absunt à ueritate, quibus uenia danda est, quoniam magnam nostrarum literarum peritiam non habuere.

Scholium in Cap. IIII.

**P**robat in hoc capite magnum esse consensum, Ethnicorum Historiographorum & historie Iudeæ ueteris testamenti, id est hoc magni facienda esse Διαρροια in quibuslibet narrationib; facte deprehendet lector eruditus, sed pro suo candore in optimâ partem accipiet. Poterat hoc loco Euclidem Xenophonis facere, qui in 7 lib. de Cyri Peidia, πελοπονησου Babylonia descripsit, ut cum Dæniel 10. narratione egregie consentiat.

Veritate

<sup>1</sup> Veritate. ] Dedomestica ipsorum historia, uide quot consentiantur.

<sup>2</sup> Iosephus. ] Iosephus primo libro Antiquitate Iudeæa scribit hoc modo: Diluuij istius & arce meminerunt omnes Barbarorum scriptores, ex quibus est & Berossus Chaldeus. Narrans enim de diluvio, sic ait: Dicitur autem nauis pars alibi in Armenia in monte Cordyorum esse & auferre aliquos, bitumine ablati. Utinam autem ablato homines ad expiations. Meminit autem & Hieronymus Aegyptius qui antiquitates Phœnicum scriptit: & Minæreas quoq; & alij plures & Nicolaus Damascenus in nonagesimo sexto libro.

<sup>3</sup> Ego autem. ] Ego autem tibi res Medicas & Assyrias recensens ex Abydeni scriptis, de eadē historia hec uerba autoris tibi exponam. Postquos alii regnauerint inter quos & Sisithrus.

<sup>4</sup> Rediisse. ] Melos autem ex ijs qui cum eo fuerint, in Aegypto manifeste, propter felicitatem regionis, in incertis autem libris invenimus Abramam uenisse ad Gigantes, illos autem habitantes in Babilonia, propter impletam a Deo esse extintos, quorum unum Belum aufigentem in Babilone habuisse. Tertiusq; extrixisse in quo uitam egerit, ab eoq; Belum esse nominatam. Abraham autem in Astrologia eruditum, primum in Phœnicis uenisse & Phœnices Astrologiam docuisse. Deinde etiam in Aegyptum peruenisse. Sed Melo qui de Iudeorum fraudibus scriptit &c.

<sup>5</sup> Sacrificatum fuisse. ] Dicit autem etiam de his & Philo in primo libro de Hierosolyma & Iosephus in primo &c.

<sup>6</sup> Appellatam. ] Hos autem cum Hercule militasse in Libya & Antœum. Herculem autem duæ filiæ Aphra in uxorem, genitissimæ filium ex ipso, Diodorū. Huius fuisse Sophonam, à qua Barbaros Sophos esse dicitur. Hec pauca de Abraham.

<sup>7</sup> Gubernaſſe. ] In quibus etiam cohabitaret Aſeneth, Penteſphis ſacerdotis Heliopolitani filia & generatice Manaſſea & Ephraim, & famam durasse annos duos Iosephum autem nouem annos felici statu uidentem, non noſſe patrem, quia ipſe & fratreſ eius paſtores fuiffent.

<sup>8</sup> Videretur. ] Sic etiam uelies culibet binas dedisse. Benjamin autem quinque & trigesita aureos & patri poſte mifuisse, ut domus ipſius, matrem & par effet.

<sup>9</sup> Natum. ] Rubin annorum XLV. Simeonem annorum XLIII. Leui annorum XLII. Ita dam ann. XLII. mensum trium. Afer ann. XL. mensum octo. Nephthalim annorum XL. mensum VII. Gad annorum XL. mensum IIII. Zabulon anno. XL. Dinam ann. XXVIII. Benjamin ann. XXVIII. Iosephum autem sicut fuisse in Aegypto annis XXXIX.

<sup>10</sup> Theodoſtus. ] Definit hic eius uersus

Ipsa uero era bona & capras dens & fuluſa,

Necq; erat uia longa ad urbem eundi

Ex agrisq; fuluſe comoſe laborantibus.

Exiſt' autem ualde propo duos montes uidentur ſoli

Herbis pleni & fuluſis inter hos media

Via ſecta eſt tenuis acuta. Ex altera parte

Sacellum ſicimorum appet, ſacra urbs

Inferius ſub radice extremitate circulum autem murus

Ardus, ſubius autem circuit urbis septum.

Paulo post inquit ipsam ab Hebreis incoli, imperante Emmor. Emmor enim filium fuisse Sichem, aitq;

Huc oſſes a pafciis urbem uenit Iacob

Latam ſicimorum & uiris iſis imperabat

Dominus Emor cui filius Sichem, ualde implacabiles uiri.

Deinde De Iacob & eius aduentu in Mesopotamiam & de diuarum mulierum matrimonio & de generatione liberorum & aduentu ex Mesopotamia in Sicimam.

Venitq; labob in Syriam abundantiam uimenti & latum

Flumen Euphratis reliquit fluiſſimū ſonorū

Venit enī & ibi linguis acerbam obiurgationem

Fratris. Benevolus ſuſcepit eadibus

Laban, qui illi erat auunculus, ſed tu ſolus

Imperabat Syria, diuuum natus genus

Hic autem nuptias filie promisit & annuit

Iunioris, sed non perficere cogitauit prorsus  
Sed dolum excoxitauit, & in lectum uiro posuit  
Liam, que ipsi erat grandior; sed tamen ipsum  
Non latuit, sed intellectu dolum & suscepit  
Filiam alteram, & commixtus est cum utraque sua cognata  
Huius filii nati sunt mente prudentes ualde  
Undecim & filia Dina pulchram habens  
Formam, pulchritudinem, corpus & prudentem animum.

Ab Esphrate autem iacobum uenisse in Sicima ad Emmor. illum autem suscepisse hunc, & partem regionis dedisse. Et ipsum quidem iacobum terram coluisse filios uero eius undecim pastores fuisse. Filium autem Dinam & mulieres lantiscum traxisse & Diham virginem existentem in Sicima uenisse cum mercatus esset, volenter uidere urbem. Sichem autem filium Emmor, postquam hanc uidisse, amore eius captum, aptam fecum abducisse & eam corrupisse. Deinde cum parte uenisse ad iacobum & petuisse eam in uxorem. illum autem noluisse dare nisi omnes habitantes sicibream circumcidenderentur; & Emmor dixisse hoc illis persuadere uelle. Dicit autem de circumcidendis iacob.

Non enim fas est Hebreis illud.  
Generis diuide in dominum adducere.  
Nisi eos qui generis gloriantur esse simili  
De circumcisione:  
Qui olim est sua patria eduxit Diuum Abrahamum  
ille caelum iubet uirum cum omni familia  
Carnem detrahere a pudendis & fecit.

Immotus autem est, quia Deus ipse iussit. Eunte igitur eo in urbem Emmor & subditos abortantes ut circumcidentes unum ex filiis Iacobi nomine Simeonem, constituisse Emmor & Sichem occidere, quod non posset ferre iniuriam forori illatam. Et id cum fratre Leui communicasse; quo confidente accepto, ad facinus prospicisse, oracula pretendente quo Deus promisisset posteris Abramam decem gentes si occisi essent. inquit autem simeon ad Leui

Bene autem audiui ego Dei sermonem

Daturum enim se dixit decem gentes liberis Abramam. Deum autem ipsis hoc in mentem misisse, quia Sichemite impij essent; At autem Perde Deus Sichemorum habitatores. Nisi enim illas si Ad illos uenit quisquis honestus & bonus est. Neq; iudicant in urbe neq; equitatem. Venenata autem certior illis cura effe opera. Leui igitur & Simeon armati urbē ingredi, obi us quos primō cedebant. Deinde & Emmor & Sichem occidebant. Dicit autem de ipso forum cedentia sic tum quidem Simeon in ipsum Emmor irruit. Percutitq; ei caput, ceruicemq; apprehendit manu sinistra. Liquit autem abdu palpitantem, nam labor illius oriebatur. Tunc & Leui robore prestans accipit crinibus Tangentem genua Sichem, uide precentem:

Transfudit autem cervicem medium; ingressus autem est gladius acutus. Vicerat per pedem, reliquit autem anima corpus illico. Postquam autem reliqui fratres hoc audierunt, auxilio uenerunt & urbem uastarunt & sororem liberatam cum captiuis in paternam domum duxerunt. His & alia de Iosepho in eiusdem Polybiotoris scriptis subiectantur. Artapanus autem ait in libro de iudeis. Abrahani nepotem fuisse filiumq; Iacob. Prudentia autem & sapientia reliqui excelluisse, & a fratribus insidiis circumuentum. Preudentem autem insidiis, rogoles uicinos Arabes ut in Aegyptum se abducerent. Iposq; quod rogabantur fecisse. Effe enim Arabum reges, poeferos Israe, filios Abram, fratres Isaa. Venientem autem eum in Aegyptum & regi traditum, presidem totius regionis factum fuisse. & cum Aegypti ante inordinatē terram coluisse, quod regio induit a se & monores eā majoribus iniuria afficerent, ipsum primū terram diuisisse & terminis signasse & maximā partem quā sterilis erat, cultura aptam effecisse. & quodam agros sacerdotibus forte atrauitisse. illum etiam mensuras inuenisse, & iudeo ualde ab Aegyptiis dilectum fuisse. Duxisse autem

ipsum

ipsum Heliopoliteni sacerdoti filiam Afeneth, ex quo sustulit liberos. Post hec ad eum uenisse patrem & fratres ferentes magnas opes & habitaſſe in urbe Cæſar & Syros creuiffe in Aegypto. Hos autem templum in Aithos & Hieropoli condidisse, Hermiūab appellatos. Post hec morium effe toſepum & regem Aegyptiorum. Iosephum igitur cum Aegypto presideret, septem annorum frumentum quod in magna copia natum erat, seruiffse, & Aegypti dominum fuisse. A stipulatore autem sacris libris & Philo in decimoquarto de Hieropolinis sic dicens.

His sedem beatam condidit magnus Actor  
Supremus & antea ab Abramano & Iac  
Iacob parentis filius Ioseph, qui somniorum  
Interpres, pres in Aegypti thronis.

Et cetera. Hec de Iosepho. Audi uero quæ de Iob narrat idem Aristoteles autem &c.

11 Artapanus. Autem ait in libro iudeis, abraham mortuus & filio ipsis Memphis, item rege Aegyptiorum regnum suscepisse filium eius Palmanothem. Hunc autem iudeis durum fuisse; primo Cessam habuisse & fanum eius ab ipso illic conditum. Deinde etiam templum Heliopolitanum. Hunc autem genit. filiam Merrhin, quād Chenephri ciuitā defondit, regi terre Memphis. Nam plurimos tunc in Aegyptu regnasse. Hunc autem sterilem existentem, subiectisse quendam iudeorum nomen, eum p; Moysen appellare, quem Graeci uirum factum Museum appellavunt.

12 Didicerint. Nec ipsis solum, uerum etiam omnes sacerdotes. Chenephrem autem finito bello, uerbo ipsum amasse, reuera autem ipsi insidias fuisse. Acceptum itaq; ipsi populum, partim in confusa Aethiopicè misisse custodie gratia: partim iussisse ut in iouis urbe templum ex coticis lateribus extractum diruerent & aliud lapideum extruerent, ex uicino monte lapidibus cessis. Ordinasse autem ad edificationem prefidem Nacherovit. Hunc autem uenientem cum Moysi in Memphis, interrogisse ipsum, quid nam aliud sit utile hominibus, dixisse; ipsum genus boum, quod terra ab ipsis colatur. Chenephrem autem appellantem Taurum Apim, iussisse plebem ipsius templum edificare, & animalia consecrata à Moysi iussisse illic sepelire: obscurare uolentem Moysi doctrinam Auerantibus autem ipsam Aegyptiis, iuramento abfrinxisse amicos & enunciaret Moysi intentatas ipsi infidiles, neq; indicarent occisivos ipsum. Cum autem nemo obediret, increpasse Chenephrem Chanethotum, quem ille maxime appellauerat. Illum autem increpatum, promisisse infidias data occasione. Eo tempore, Merrhi mortua, promisisse Chenephrem Moysi Chanethotum corpus, ut translatum in superiorem Aegyptum sepelirent, sperantem fore ut Moses à Chanethoto obruncaretur. Abrantibus autem illis, infidis Moysi quidam consciortorū enunciavit, ille igitur eum obseruans, Merrhini quidem sepeluit, flumini autem ex urbe eius Meroe appellauit. Et deinde honorata fuit huc Merrhis ab incolis non minus quam Istris. Aaron autem cognoscens de Moysi infidili, iusti fratri ut in Arabiā fugeret; ille obsecruis, à Memphi Nilo transiit, Arabiā peruenit. Chanethothes autem auditā Moysi fuga, infidis illi posuit ut eum occidere: & uidens eum uenire, exiit ex gladio contra ipsum; sed Moyses preoccupans manum eius tenuit & extraclit gladio, Chanethothem occidit. Fugit autem in Arabiā & Ragueli regionis presidi conuixit, cuiusq; filia uoxem duxit.

13 Ezechielius poeta. Ita autem dicit, Mojem loquenter introducens:  
Ex quo Iacob terram linquens Chananeam  
Venit in Aegyptum habens septuaginta  
Animas lecim, & genui in super multum  
Populum male habentem & afflictum,  
In hac usq; tempora malis oneratum  
Mali à uiris & potenti manu.  
Videntis enim nostrum genus satis amplificationem,  
Dolus in nos magnum excoxitavit  
Rex Pharaon, alias Lateritius  
Aedibus & graubus ledens homines,  
Urbes & turres, ipso forum in felicitum causa.  
Deinde iustit ut Hebreorum gens  
Masculos iaceret in flumen profundum.

Ibi mater que me peperit, abscondit me  
Tres menses, ut dixit, cum autem latere non posset,  
Exposuit, habuit circumdans mibi  
Iuxta litus fluuij herboſum, in uulam densam.  
Maria autem foror mea p̄fculata est prope.

Inde filia regis pedissequis cum suis  
Descendit, ut lacacro abliteret suum corpus  
Puellum autem uidens & accipiens sustulit,

Agnouitq; quod Hebreus esset; & dicit huc  
Maria foror adcurrentis ad reginam.

Vis nutritam tibi pueru inueniam statim  
Ex Hebreus ipsa autem annuit puerula.  
Veniens autem dixit matre: & aderat statim

N 3 ipsa

Ipsa mater, & accepit me in ulnas  
Dixit autem filia regis: Hunc mulier  
Ale, & ego mercedem dabo tibi  
His post alia subiicit & de his Ezechielus in tragedia, Mozen introducens dicentem.  
Postquam autem tempus infante abiit mibi  
Duxit me mater regine ad aedes  
Omnia narrans, & dicens mibi  
Genus paternum & Dei dona.  
Quamdiu itaq; puerilem egimus atatem,  
Victrix regio & institutione  
Omnia promittebat, tanquam de suis uferibus.  
Postquam autem plenus sinus dierum aderat,  
Exi regias aedes. Nam ad opus  
Animus me adiebat et artificium regis.  
Video igitur primum uiros manus consere  
Vnum Hebreum genere, alterum Aegyptium  
Videns autem solos, & presentem neminem,  
Liberavi quidem fratrem, alterum autem occidi ego  
  
Cumque ipse interrogaret, cuius essent uirgines, ait  
Libya vocatur tota terra ab hostiis,  
Habitant autem illam tribus uariorum generum  
Aethiopae nigri homines : Rex autem terra est  
Deinde aquatione pecoris narrans, de Sepphore nuptijs mentionem iniicit, alterius  
inducens loquentes ipsum Chum & Sepphoram,  
  
Tamen dicere oportet se Sepphora haec  
Hospiti: Pater me huic deit contiguum.  
¶ Fuisse. ] Dicit autem de his & Ezechielus in educatione, scribens de somnio a Moze usq; per  
sacerdotum explicato. Dicit autem sic Moses ad sacerdotum.  
Vi debet uider in monte thronum magnum  
Quendam est, ad celum tendentem,  
In quo sederet uir quidam generosus  
Diadema gerens & magnum sceptrum in manu  
Simbra maximè, extra autem me  
Vocauit, & ego ante thronum confitti  
Sceptrum autem mibi dedit & in thronum  
Magnum me iussit sedere. Regum autem mibi  
Dedit diadema, & ipse uoles de throno  
Cessit. Ego uero intutus sum terram uniuersam  
Rotundam & infra terram & supra  
Caelum & quendam multitudinem stellarum  
De ardente autem rubro & misione eius ad Pharaonem, rufus introiucti alternis loquentem se  
sem cum Deo. Ait autem Moses.  
Age. Quodnam mibi signum ex rubro  
Prodigium & hominibus incredibile fuit?  
Repente rubus ardet multo igne,  
Ipsius tamen uiride manet omne germen.  
Quod tum? progressus uideo miraculum  
Ingens neq; enim credibile hominibus est.  
Tum Deus illum allocuitur.  
Sicut & bone noli appropinquare  
Moles, prius quam tuorum pedum soluas calceos.  
Santa enim terra, in qua sit, est.  
Ex rubro uero tibi diuinus splendet sermo.

Deinde

Nomine autem Mozen appellavit, eo quod  
Humido iustitius fluvialis a littore.

Deinde regi me mandata  
Vt tu populum meum educas de terra.  
Deinde alternis respondes Mozen, ait  
Non sum promptus loquendo, lingua mibi est  
Impedita, gracilis, ut mens sermo  
Non fieri posui coram rege.  
Ad hec Deus ipsi respondet  
Aaronem mittam tuum fratrem statim,  
Cui omnia dices a me dicta.  
Et si loqueretur coram rege.  
Tu quidem accipies a me illa te.  
De uirga aut & alijs miraculis sic alterius dixit.  
His subiecti quedam que ab ipso interim dicta sunt, atiens. Hac autem sic etiam Ezechielus in  
educatione loquitur de miraculis, Deum introducens si loquentem.  
In uirga omnia facies mala  
Primo linguae fluvius fluet  
Fontesq; omnes, & aquarum stagna  
Ranarum autem multitudinem ei culices intermittam  
Deinde cinerem tanquam ex camino phragma (terra)  
Erumpentes in hominibus ulceram mala.  
Musca canina veniet, & homines Aegyptiorum  
Mulios affliget. Post hec autem erit rufus  
Pestis, morientur quibus inest cor  
Durum, acerbum faciam cibum, Grandio nunc  
Cum igne cadet & mori faciet homines.  
Prudiusq; peribunt, & quadrupedum corpora  
Tenebras autem ponam diebus tribus tollis,  
Locustas militans, que circum circa frumentum  
Omne abument, & fructuum herbam.  
Super hec omnia filios occidam hominum  
Primogenitos: deleboq; iniuriam homini malorum  
Pharaon autem rex patietur nihil eorum que dico,  
Nisi quod filius eius primogenitus morietur.  
Et tunc perterritus populum dimittet statim.  
Ad hec dices omnibus Hebreis simul.  
Menstruus hic uobis primus annus erit,  
In quo abducam populum in alienam terram,  
Quam promisi patribus uestris.  
Dices autem populo omni, mensis quem dico  
Novilium postquam pascha celebraveritis Deo  
Priore nocte, sanguine tingite ianuas,  
Vi transfusum iratus angelus  
Vos autem noctu ahsa comedetis carnes,  
Libenter autem rex emitte totum populum.  
Cumq; iam aufugientis, dabo gratiam  
Populo, & mulier a muliere petet  
Val, ornatamq; omnem quem homo fert,  
Aureum & argenteum, & uestes, ut  
Pro ihs que fecerint, mercedem eis soluant.  
Cum autem in uerbram terram ingrediemini,  
A quo die aufugiebatis ex Aegypto,  
Septem diebus iter facientes,

Ex Aegyptiorum interitum.

Postquam enim cu turba ista proprie ex edibus

Rex Pharaon cum milibus milibus armatorum,

Omniq; equitatu &amp; quadrigis

Ex duabus &amp; millibus simul.

Omnibus metuendus erit actes exercitus.

Pedites quidem in medio &amp; Phalangite

Excusui habentes curruum phacium.

Equites autem locauit, alios a sinistra,

Alios autem a dextra quosdam ex Aegypto exercitus.

Omnium autem illorum numerum dicam ego

Exercitus myriades centum erant.

Postquam autem Hebreorū nobis obuiam factus  
exercitus  
Alij iuxta littus, prop̄ iacentes.  
Rubri maris, erant congregati.  
Alij liberis in fuitibus dabant cibum,  
Simil & uxoris, fatigati labore  
lumentis, simul & domorum suppellex,  
Ipsi autem inermes omnes ad pugnam,  
Videntes nos exclamarunt lachrymabilem  
Vocem, & ad celum conuerſi innumeris  
Deum paternum, multa autem erat hominum turbā  
Nos autem omnes gaudium cepit sigillatum.  
Deinde contra illos fecimus castra,  
Belzephonitis appellatur urbs.  
Postquam autem Sol occidisset,  
Quicquid exp̄ectantes crastinam pugnam,  
Confisi populo & horrendis armis.  
Deinde diuinorum incipiunt miraculorum  
Prodigiū uiderit & aliqua repente magia  
Columna nubis stetit in terra  
Et rufus paulo post perrexerunt triduum, ut idem Demetrius ait & huic congruenter sacra biblia.  
Non habentes autem ibi aquam dulcem, sed amaram, Deo subente lignum quoddam iniecerūt in fontem  
factam aquam dulcem, inde in Elim peruerterunt & inuenierunt ibi duodecim fontes aquarum & se  
puagiū arbores palmarum. De his & aene que apparet Ezechielis in libro de Educatione introda  
cit quandam cum Mose loquentem de palmis & duo decim fontibus hoc paſto.  
Optime Mose attende, qualem locum  
Inuenient iuxta hunc sublevum campum;  
Vidisti unquam similem huius  
Ilicet Tunc lumen circumfulsit illum  
Et letitiae signum, sicut columna ignis.  
Ilicet campum inuenientis op̄scum  
Humidioris fontes liberalis locus profundus  
Fontes ebulliens duodecim ex una petra,  
Arbores autem multe palmarum sunt  
Fructuosa, septuaginta & abundans  
Es̄ herba iumentis papulum.  
Deinde subiicit aue que apparuit,  
Aliud autem preterea uidimus animal nouum  
Mirabile, quale nunquam quisquam uidit.  
Dupliciter enim erat longitudine ad aquilam,  
15 Delfinatu. ] ex Sebiride regione, decem milia, ex Mendes & Sebenetide, nigriti milia  
Barbitide, Leontopoliide, Bathribide, ad decem milia.  
16 Penuriam. ] sed ultra 40 stadia, rursus irriguam esse. Sed is quidem mensuram Syriaco  
rus schoenorum scripti in primo libro aī Hierosolyma sita ē in sublimi & aperio loco. Structus  
esse aliquas partes murorum ex lapide polito, plerasq; autem ex silice & esse circumferentiam urbū  
statim X XXII. Esse autem & fontem eo loci, qui abunde aquam ebulliat.  
17 Defluebat, dicit autem in primo libro sic  
Fluxus autem defluerit admirabile aliud  
Visus & maximus lauacris  
Fluxus implet profundum fluxum egressum.  
Et deinceps. Quibus subiectis de impletione ait Hec ex Alexandro Polyhistore.

18 Detinuit. ] his adiungenda sunt & ea que de iudeorum captiuitate sub Nabuchodonosore  
tradantur, qui cōtra deficientē expeditionē suscepta, uicit & regionē sibi rursum subiecit, accidit cāte  
ut codim

Inter nostra & Hebreorum castra.  
Deinde illorum dux Moses, accipiens  
Virgam Dei, qua prius Aegyptio mala  
Monstra & signa machinata fuerat,  
Verberauit rubri terga & diuīsi medium  
Profundum maris, ipsi uero omnes fortiter  
Ruebant celeres per falsum uadum  
Nor̄g in ipso sequebant statim,  
In uestigia iſorum non est ingrediſti  
Cum clando re currentes, curruam autem rote  
Non uertebantur, tanquam uinculis illigati.  
De eis autem lumen tanquam ignis magnum  
Videbatur nobis ut concire licet, aderat  
Ipsius auxiliator Deus. Postquam autem iam ultra  
Mare erant, fluvius illidebat magnus  
Iuxta nos; & aliquis clamauit uidens,  
Fugiamus domum ab omnipotenti manu:  
Quae his auxiliatrix est, nobis autem misericordia  
Perniciem affert. Et mundauit uadum  
Rubri maris, & exercitum perdidit.

Pennis uariis & coloribus.  
Pedis quidem ipsius purpureum era.  
Crura milo similia & in ceruice  
Crocea lanugine uariata erat,  
Caput autem & simile  
Et melina pupilli apertis  
Circum circa pupilla lauīscit granū uidebatur.  
Vocem autem omnium habuit optimam.  
Respx uidebatur omnium autum,  
Quæ utrum licebat intelligere. Omnes enim uolantes  
similis erat.  
Post ipsum timide incedebat:  
Ipse autem primus tanquam taurus superbus  
Ingrediebatur, celerem gressum gerens pedum.  
Euolemus uero &c.  
15 Delfinatu. ] ex Sebiride regione, decem milia, ex Mendes & Sebenetide, nigriti milia  
Barbitide, Leontopoliide, Bathribide, ad decem milia.  
16 Penuriam. ] sed ultra 40 stadia, rursus irriguam esse. Sed is quidem mensuram Syriaco  
rus schoenorum scripti in primo libro aī Hierosolyma sita ē in sublimi & aperio loco. Structus  
esse aliquas partes murorum ex lapide polito, plerasq; autem ex silice & esse circumferentiam urbū  
statim X XXII. Esse autem & fontem eo loci, qui abunde aquam ebulliat.  
17 Defluebat, dicit autem in primo libro sic  
Fluxus. n. in sublimis confectus, in pluviis nihi.  
Mīssum muligandum monobis in uerticibus  
Fluxus implet profundum fluxum egressum.  
Veritur, & sicca campo puluerata fontis  
Et deinceps. Quibus subiectis de impletione ait Longe uisa ostendit summa miracula populo.

at tempore pater ipsius Nabopolassar exortaret & Babylonē moreretur, cum regnasset aī os  
XX I. Cognita itaq; nō dū post mortē patris, Nabuchodonosor rebus Aegypti cōpositis & reliqua  
regioni, & capiūs uel corū ac Phoenici & Syrorū in Aegypti mandatis, in Babyloniam rediſ  
19. Fuit. ] Hec Iosephus. Inueni autem & in historiis Abdent de iſſuīs de Nabuchodonosore  
hec. Megalibenes autem aī Nabuchodonosorem Hercule fortiorē fuſſe &c.  
20 Seruitutem. Cuīs causa erit Medes Alſyriū germe, Vtinān ille priusquam datus fuſſerā  
ciuib; Charybdi aliquā ubi mari submersus periſſet radicis aut alio itinere arrepto in solitudinem  
delatus fuſſet, ubi neq; urbes, neq; uia hominum: Belue autem p̄ſcus habent & aues errant, in petris  
& p̄culanci ſolū errant.

## ARGUMENTVM IN LIBRVM DECIMVM

Eusebii de Preparatione Evangelica.

N hoc decimo libro Ethnicoſ ſycophantas ingratiitudinis & furti  
reos peragit noſter Eusebius, Ingratiitudinis quidem, cum ostendit  
eos ab Hebreis & Barbaris quibusdam Geometriam, Arithmeti-  
cam, Astronomiam & alias praeclarissimas artes accepisse, ac nihil  
ſecus eos, a quibus artes didicerat, Vaciniano odio proſecutos;  
ipſis etiam Christianis uito uertitile quod Hebreorum Theologi  
am omnes alias artes quantumvis liberales excellentem propter  
Dei gloriā & ſalutem animarum recipiſſent, ac conſtantier proſterentur. Furti ue-  
rō, cum probat eodem quecumq; potenter Ethica precepta & alia utilia dogmata ē  
Hebreorum libris excerpſſe, ac pro ſuis uenit, ille. Multos etiam Philosophes, Hi-  
ſtoricos, Oratores, Poetaſi in Aſtopis corniculis alienis plumis feſtentiale, ac  
uerſus, ſententias periodos, orationes & libros alienos, ſuppreſſis auſtorum nomini-  
bus, pro ſuis obruiſſile legendos. Econtra Christianorum Moſi ſcripta probantum,  
candorem, ueritatem Moſi & prophetarum, egregiē & laudat ex annorum mundi  
xp̄e aoz iaz colligit, & femina qualisq; de uno Deo cognitionis Ethnicoſ ab He-  
breis accepiffe, monerit. Supparatio annorum mundi, huic libro inferta, maiorem fru-  
ctum ferit, si quis eam cum Hebreā & ἡγετο γέρα (quam omnes cordati optimum  
certissimamq; effe farentur) accuratē cotulerit. Cetera in Annotationibus breuerit  
funt indicata.

## PRÆFATIO.

AE Closophus. & alia huiusmodi multa, que brē  
uitati conſulentes prætermisimus, & ad alia tran-  
ſire conſtituimus. Nam quoniam i quibus ratio-  
nibus gentilium fabulis contemptis, ſcripturam  
Hebreorum uſcepimus, dictū eſt: ac ipſos Græ-  
cos, & uitam, & doctrinam Hebreorum admira-  
tos fuſſe, autoribus ſuis demonſtratum. Aḡe iam declarēmus,  
multa quoq; ab Hebreis ſumpſiſſe. Quemadmodū, inquit, Geo-  
metriam, Arithmetiā, Musicam, Astronomiā, Medicinam, ipſa  
denicꝝ literarum elemēta artes q̄ cæteras à Barbaris, ut poſtea o-  
ſtendam, accepérūt, ſic de pietate in unum Deum, ac reliqua, quæ  
ad utilitatē animæ pertinere uidentur dogmata, non aliunde quā  
aludēs, ut paulo p̄ ſtatebit, habuerunt, 2 Quod ſi quis conte-  
dat, naturali quadam ratione ipſos ea inueniſſe, nec hoc quidē re-  
cufabimus. Nam ſi ea, quæ à prophetis Iudæi accepérunt, & pre-  
clarissimi Græcorum philoſophi conſcriperunt, diligēter ſequi  
uolumus, non erimus certe accufandi

Scolia in Proceſſum libri decimi Eusebii Pamphili de Euangelica preparatione,  
In hoc libro affirmit Eusebius, Ethnicoſ inuile Hebreorū ſcripta damnare, cū ilorū maiores, nō mo-  
do honorificā mētionē, ſcripturarū iudaicarū, in ſuis libris fecerint, ſed etiā artes pulcherrimas &  
N 5 honestissimas.